

AlmeGas förslag till strategi mot vita fläckar

Det finns inget problem med vita fläckar så länge det finns en genomtänkt strategi för att säkerställa att alla arbetssökande får likvärdig service över hela landet. En sådan strategi bör tas fram av den statliga arbetsmarknadsmyndigheten eller arbetsmarknadsdepartementet, så att beredskap finns för att lösa situationer som kan uppstå.

I första hand handlar det om att se över kraven i tjänsten, samt ersättningsmodellen. Även volymerna av deltagare spelar stor roll för hur många aktörer som etablerar sig och var. I andra hand kan man istället för att konkurrensutsätta via LOV göra en upphandling enligt LOU, i de leveransområden där inga aktörer etablerat sig. Genom detta förfarande får aktörerna själva komma med förslag på lämplig ersättning. I tredje hand är det den statliga arbetsmarknadsmyndighetens ansvar att erbjuda service till de arbetssökande i hela landet, till exempel genom egna digitala och fysiska tjänster.

Geografisk indelning och krav på lokaler

STOM-systemet har byggt på 72 leveransområden, varav endast enstaka (11?) har saknat fristående leverantörer. De områden där de "vita fläckarna" har funnits har varit förhållandevis små, ibland omfattande en enda kommun. En annan områdesfördelning (typ länvis) kan uppfattas vara mer logisk av de arbetssökande samtidigt som kommuner, kommunförbund och regionnivån kan bidra med strukturer som säkerställer ett bättre samarbete med de fristående aktörerna.

I STOM har det länge funnits krav på leverantörerna att ha lokal i varje leveransområde, med specifika krav på lokalernas utformning. STOM-systemet har helt ställts om under Coronapandemin. Aktörerna levererar idag sina tjänster digitalt, oberoende av geografisk närhet till individen. Hela landet har därmed blivit ett och samma leveransområde. Det har också blivit betydligt lättare för nya aktörer att etablera sig när kraven på lokal har försvunnit. Därmed minskar, eller t.o.m. raderas, risken för vita fläckar. Komplettera med verifierande statistik här.

När Arbetsförmedlingen utformade den nya tjänsten Kundval Rusta och Matcha, som förberedelse och modell för den kommande AF-reformen, har man valt att tillåta aktörerna att leverera sina tjänster digitalt. Syftet är att säkerställa etablering i alla leveransområden., vilket också har åstadkommit.

Ersättningssystemet

Det är ofta förenat med högre kostnader att leverera tjänster åt arbetssökande i glesbygd. Såväl geografiskt avstånd som antal arbetstillfällen och de arbetssökandes arbetsförmåga kan inverka i den högre kostnadsbilden. För att säkra leveransåtagandet i sådana områden bör modeller som skapar utrymme för extra ersättning i sådana situationer utformas. Detta kan stimulera fristående aktörer att ta sig an sådana uppdrag.

I STOM finns ingen geografiskt beroende ersättningskomponent, vilket gör att alla aktörer i hela landet styrs av samma ersättningsmodell. Det har försvårat etablering i glesbygden.

Summering: Handlingsplan för att motverka uppkomsten av vita fläckar

1. Först behöver undersökas om ändrat kravställande, anpassning av leveransområden eller modifierad ersättningsmodell inom ramen för LOV-systemet kan avhjälpa situationen. Digital leverans, breddade leveransområden samt grund- och resultat ersättning som tar hänsyn till att volymerna är små i glesbygden.
2. Volymerna av arbetssökande som får ta del av tjänsten spelar också stor roll för hur många aktörer som kommer etablera sig. Den statliga arbetsmarknadsmyndigheten måste därför säkerställa att anvisning fungerar, och att de arbetssökande inte är utspridda på för många olika tjänster som ger låga volymer i respektive tjänst.
3. Om inte det ger resultat bör tjänsten upphandlas från fristående privata aktörer på marknaden. Upphandling innebär att aktörerna kommer med prispförslag utifrån deras bedömningar av kostnader och intäkter på de lokala marknaderna.
4. Om inte heller genomförda LOU-upphandlingar ger resultat kan det vara motiverat att en offentlig aktör ges mandat att temporärt tillhandahålla tjänsterna.
5. I stället för att lägga sådant ansvar på kommunerna bör AF själv gå in i sådana situationer. Det ger betydligt bättre möjlighet för AF att överblicka och styra systemet än om en enskild kommun går in som aktör.
6. Oavsett om det är AF eller en kommun som går in och tillhandahåller tjänster är det viktigt att denna verksamhet inte görs permanent. Det måste därför skapas system för att i sådana situationer återkommande testa fristående aktörers möjligheter och intresse av att bedriva verksamhet där. Om marknaden kan tillhandahålla tjänsten ska den offentliga aktören träda tillbaka. Annars är risken att dessa områden förstatligas/kommunaliseras för evigt.